HAC
SIKÇA SORULANLAR

DİB
YAYINLARI

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI : 1515
BROŞÜR : 98

Bu kitapçık,
Din İşleri Yüksek Kurulu'nun fetvalarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Yayın Yönetmeni
Dr. Fatih KURT

Yayın Koordinatörü
Dr. Faruk GÖRGÜLÜ

Tashih
Ramazan ÖZALPDEMİR

Grafik & Tasarım
Ali Osman BAŞAK

Baskı Hazırlık
Ali YÜCEER

Din İşleri Yüksek Kurulu Kararı: 11.07.2018/28
ISBN : 978-975-19-7044-2
2018-06-Y-0003-1515
Sertifika No: 12931

Baskı
Evos Basım Yayın
0 312 278 49 61

1. Baskı, Ankara 2018

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı
No:147/A 06800 Çankaya/ANKARA
Tel: 0 312 295 72 93 - 94 Faks: 0 312 284 72 88

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ

Hac, şartlarını taşıyan müslümanların ömürde bir kere yerine getirmekle yükümlü olduğu farz bir ibadettir. Bu ibadet, Mekke'de birden fazla yerde yapılan ve her birinin kendine has şekil ve hükümleri bulunan uygulamalar bütünüdür. Bu hükümlerin tamamını öğrenerek hatasız bir hac yapmak özellikle geniş halk kitleleri için zor olmaktadır. Bu sebeple hac ibadeti organize bir şekilde yapılmakta, hacı adaylarına önderlik edecek, onları hac konusunda bilgilendirecek din görevlileri bu organizasyonda görev almaktadır.

Başkanlığımız gerek hacı adaylarının gerekse din görevlilerinin yararlanacağı, "*Hac Rehberi*", "*Haccı Anlamak*", "*Umre Rehberi*" başlıklı kitapları hazırlamış ve halkımızın istifadesine sunmuştur. Bu tür eserlerde, karşılaşılan birçok sorunun cevabını bulmak mümkün olsa da, bunları destekleyici yeni kitaplara ihtiyaç olduğu da bir gerçektir.

Din İşleri Yüksek Kurulu, yıllardır Kurul'a ve oradaki fetva ekibine gelen soruları dikkate alarak görevlilerimizin karşılaşacakları soruların cevaplarını pratik olarak bulabilecekleri bir rehberin hazırlanmasının yararlı olacağı mülahazası ile elinizdeki kitapçığı hazırlatmıştır. Kitapçık, hacla ilgili olarak hacı adayları tarafından sıklıkla sorulan soruların cevaplarını içermektedir. Şartlarla imkanların oldukça değiştiği günümüzde, hacılarımızın daha güvenli ve huzurlu bir hac yapması için zaruret, ihtiyaç veya maslahat gereği farklı mezheplerden yararlanılma cihetine gidilmiştir. Bu nedenle verilen bazı cevaplarda farklı mezheplere ait görüşlere de yer verilmiştir.

Kitapçığın yararlı olmasını Cenab-ı Hak'tan niyaz ediyoruz.

DİN İŞLERİ YÜKSEK KURULU

İHRAM VE İHRAMLA İLGİLİ HÜKÜMLER

1. Cidde, mîkâtın içinde midir, âfâkîler Cidde'de ihrama girebilirler mi?

Cidde Hill bölgesi sınırları içerisinde kabul edildiği için Afakîler Cidde'de ihrama giremezler.

2. Arafat, Ten'im ve Cidde gibi Hill bölgesine çıkan kişinin tekrar harem bölgesine girmesi halinde ihrama girmesi gerekir mi?

Harem sınırları içerisinde bulunan bir kimse herhangi bir sebeple Arafat, Cidde ya da Ten'îm gibi harem dışına çıkıp tekrar Harem bölgesine girmesi halinde ihrama girmek zorunda değildir.

3. Harem sınırları içindeyken Tâif ve Medine gibi mîkât sınırları dışına çıkan biri, tekrar harem bölgesine dönerse ihrama girmesi gerekir mi?

Harem sınırları içerisinde bulunan bir kimse herhangi bir sebeple Tâif ve Medine gibi mîkât sınırları dışına çıkıp tekrar harem bölgesine dönmesi halinde Hanefi mezhebine göre mutlak olarak ihrama girmek zorundadır. Şafiî mezhebine göre ise dönme amacı

hac veya umre yapmak ise, niyet ve telbiye ile ihrama girmesi gerekir. Aksi takdirde ihrama girmesi gerekmez.

4. İhram namazının hükmü nedir?

İhrama giren kişinin iki rekât ihram namazı kılması sünnettir. Şayet kerâhet vakti ise ihram namazı kılınmamalıdır. Mîkât mahallinde unutularak kılınmaması hâlinde Mekke'ye geldikten sonra da kılınabilir. Ancak maddi bir ceza gerekmez. İçinde bulunulan vaktin namazını kılmak da bu iki rekât namazın yerine geçer. Bu namazın ilk rekâtında Fâtiha'dan sonra "Kâfirûn", ikinci rekâtında ise "İhlas" sûrelerinin okunması faziletlidir.

5. İhramdan çıkmak için gusletmenin hükmü nedir?

Hac veya umresini tamamlayan kişinin ihramdan çıkmak için gusül abdesti alması müstehaptır.

6. İhramsız olarak Mekke'ye girmenin hükmü nedir?

Hanefî mezhebine göre ne maksatla olursa olsun, Şâfiî mezhebine göre ise hac veya umre yapmak amacıyla Harem bölgesine girmek isteyen kişinin, mîkâttan ihramlı geçmesi gerekir. Hac veya umreye giderken sebebi ne olursa olsun ihrama girmeksizin mîkât sınırından

geçen kişi, henüz hac menâsikinden birine başlamadan önce geri dönüp âfâkîler için olan bir mîkât mahallinden ihrama girerek tekrar içeri girerse bir ceza gerekmez. Geri dönmezse, Hanefî'lere göre bulunduğu yerden ihrama girer ve bir koyun veya keçi kurban eder. Buna ceza hedyi denir. Bu tür kurbanlar Harem sınırları içinde kesilmek kaydıyla kurban bayramı günlerinde kesilebileceği gibi diğer günlerde de kesilebilir.

7. **Mekke'ye ihram örtüleriyle girmelerine izin verilmeyen kişilerin, mîkât mahallinde elbiselerini çıkarmadan ihrama niyetlenip, Harem bölgesine elbiseli girmeleri hâlinde kendilerine ne gerekir?**

Mekke'ye ihram örtüleriyle girmelerine izin verilmeyen şoför vb. kişilerin, mîkât mahallinde elbiselerini çıkarmadan hac veya umre yapmak amacıyla niyet edip telbiye getirerek Harem bölgesine girmeleri durumunda öncelikli olarak elbiselerini çıkarıp ihram örtülerine bürünmeleri gerekir. Ancak niyet ve telbiye ile ihrama girdikten sonra elbiseli olarak geçirdikleri süre bir gündüz veya bir gecelik (yaklaşık 12 saat veya daha uzun) bir zamanı kapsıyorsa, ceza olarak dem (koyun veya keçi kesmek) gerekir. Şayet bundan daha

az bir süre elbiseli olarak kalmışlarsa, bir fitre miktarı sadaka vermeleri gerekir. Şâfiî mezhebine göre ise cezanın gerekmesi için bir günün veya gecenin geçmesi gerekmeyip ceza olarak bir dem (koyun veya keçi kesme), üç gün oruç tutma veya altı fitre miktarı sadaka verme seçeneklerinden birini tercih edebilir.

8. İhramlı kişinin giymesi gereken terlik nasıl olmalıdır? Bu kimse ökçesi kemerli terlik giyebilir mi?

İhramlı iken topukların ve aşık kemiklerinin açık olması, ayakların üst kısmının da tam örtülmemesi gerekir. Bunun için kişi ayakların üzerini tam kapatmayan ve arkası açık olan terlik ve benzeri bir şey giyer. Ökçesi kemerli yani arkası kayışlı terlik de giyebilir. Bunları giyme imkânı olduğu hâlde normal ayakkabı giyen kişi ihram yasağı işlemiş olur. Cezası da giyme süresine göre değişir.

9. İhramlı kimsenin dikilmiş elbise veya iç çamaşırı giymesi durumunda ne yapması gerekir?

İhramlı kimsenin bir gündüz veya bir gece süresince dikilmiş elbise veya iç çamaşırı giymesi durumunda dem yani küçükbaş hayvan kurban etmesi gerekir. Giyim süresi bir gündüz veya bir geceden az olursa fitre miktarı bir sadaka verir. Şâfiî, mezhebine göre elbi-

se giyen kişi, süresine bakılmaksızın dem, üç gün oruç ve altı fakire sadaka vermekten birisini seçmekte muhayyerdir. Cezanın gerekmesi için bir günün veya gecenin geçmesi şart değildir.

10. İhramlıyken başa takılan şemsiye kullanmak caiz midir?

Hz. Peygamber (s.a.s.), ihramlı erkeğin başını örtecek şeyler kullanmasını yasaklamıştır. Fakihler söz konusu yasağın, mutat olarak başa giyilen takke, sarık vb. başı örten ve elle tutmaya gerek kalmadan kendiliğinden baş üzerinde duran türden örtüler hakkında geçerli olduğunu söylemişlerdir. Bunun yanında güneşten korunmak için çadır, şemsiye vb. türden başa temas etmeyen ve doğrudan başı örtme işlevi görmeyen vasıtaları kullanmanın caiz olduğunu da ifade etmişlerdir. Başa takılan şemsiye her ne kadar "şemsiye" olarak isimlendirilse de bir şekilde başa bağlanmakta ve bu itibarla başa giyilen takke veya sarık izlenimi uyandırmaktadır. Bu nedenle söz konusu "şemsiye"lerin kullanılması ihram yasakları açısından sakınca teşkil etmektedir.

11. Bir kadın, âdetli veya lohusa olduğu için ihrama girmeden mîkâtı geçip Mekke'ye girerse ne yapmalıdır?

Hanefî mezhebine göre ne maksatla olursa olsun, Şâfiî mezhebine göre ise hac veya umre yapmak amacıyla Harem bölgesine girmek isteyen kişinin, mîkât yerinden ihramlı geçmesi gerekir. Hac veya umreye giderken sebebi ne olursa olsun ihrama girmeksizin mîkât sınırından geçen kişi, henüz hac menâsikinden birine başlamadan önce geri dönüp âfâkîler için olan bir mîkât mahallinden ihrama girerek tekrar içeri girerse bir ceza gerekmez. Geri dönmezse, bulunduğu yerden ihrama girer ve bu davranışı sebebiyle bir koyun veya keçi kurban eder. Âdetli veya lohusa olmak, ihrama girmeye engel değildir. Dolayısıyla bu halde olan bir kadının mîkât sınırlarını geçmeden, ihram namazı kılmaksızın niyet ve telbiye getirmek suretiyle ihrama girmesi gerekir. Âdetli bir kadın, tavaf dışındaki bütün hac menâsikinde diğer hacıların bağlı olduğu hükümlere tâbidir.

12. İhrama girdikten sonra hasta olduğu için tavaf ve sa'y yapmadan bir gün süreyle elbise giymiş olan kişinin ne yapması gerekir?

Hasta olduğu için elbise giyen ihramlı kişi, iyileşir iyileşmez tekrar ihram örtülerine bürünerek tavaf ve sa'yini yapar. Elbiseli olarak geçirdiği süre, bir gündüz veya bir gecelik (yaklaşık 12 saat veya daha çok) bir zamanı kapsıyorsa, ceza olarak bir dem (koyun veya keçi kesme), üç gün oruç tutma veya altı fitre miktarı sadaka verme seçeneklerinden birini tercih edebilir. Bir gündüz veya bir geceden daha az süre ise bu durumda bir gün oruç tutma veya bir sadaka verme arasında muhayyerdir. Bu kişi arzu ederse bir küçükbaş hayvan da kesebilir.

13. Basur vb. rahatsızlığı olan ihramlı kişi, hasta bezi kullanabilir mi?

Mazereti olan ihramlının hasta bezi kullanması caizdir. Ancak hasta bezi, iç çamaşırı gibi olduğundan ceza gerektirir. Bu durumdaki kişi, giyim süresi bir gündüz veya bir geceyi aşarsa muhayyerlik haklarından yararlanıp; dem, üç gün oruç tutma veya altı fakire bir fitre miktarı sadaka verme seçeneklerinden birini tercih ederek kefâret öder. Bu süreyi aş-

maması durumunda ise bir fitre miktarı sadaka vermesi yeterli olur.

14. İhramlı iken varis çorabı ve korse giyilebilir mi?

Mazereti olan ihramlının varis çorabı giymesi caizdir. Şayet varis çorabı normal bir çorap gibi ayağın tümünü ve bacağın bir kısmını kapatıyorsa, giysi olarak değerlendirileceğinden ceza gerektirir. Çünkü mazeretli olmak bu çorabı giymeyi mübah kılmakla birlikte kefâret yükümlülüğünü düşürmez. Bu durumdaki kişi, giyim süresi bir gündüz veya bir geceyi aşarsa muhayyerlik haklarından yararlanıp; dem, üç gün oruç tutma veya altı fakire bir fitre miktarı sadaka verme seçeneklerinden birini tercih ederek kefâret öder. Bu süreyi aşmaması durumunda ise bir fitre miktarı sadaka vermesi yeterli olur.

Şayet tam bir çorap gibi olmayıp ayağın yarısından daha azını ve bacağın bir kısmını örtüyorsa bu durumda sargı hükmünde olacağından herhangi bir ceza gerektirmez. Çünkü ihramlı bir kimsenin baş ve yüzü dışındaki bir yere sardığı sargı veya bez, giysi kapsamında değerlendirilmez.

Mazereti olan ihramlının korse takması caizdir. Korse bir atlet gibi olup o şekilde giyiliyorsa giysi olarak değerlendirileceğinden

ceza gerektirir. Çünkü mazeretli olmak bunu giymeyi mübah kılmakla birlikte kefâret yükümlülüğünü düşürmez. Bu durumdaki kişi, giyim süresi bir gündüz veya bir geceyi aşarsa muhayyerlik haklarından yararlanıp; dem, üç gün oruç tutma veya altı fakire bir fitre miktarı sadaka verme seçeneklerinden birini tercih ederek kefâret öder. Bu süreyi aşmaması durumunda ise bir fitre miktarı sadaka vermesi yeterli olur.

Şayet tam bir atlet gibi olmayıp bel kısmına veya başka bir yere takılıyorsa bu durumda sargı hükmünde olacağından herhangi bir ceza gerektirmez. Çünkü ihramlı bir kimsenin baş ve yüzü dışındaki bir yere sardığı sargı veya bez, giysi kapsamında değerlendirilmez.

15. Umre ihramına girdiği hâlde, henüz tavaf ve sa'y yapmadan mazeretsiz olarak bir gündüz veya gece süresince elbise giyen kişinin ne yapması gerekir?

Bu durumdaki kişinin, öncelikle elbisesini çıkartıp ihram örtülerine bürünerek tavaf ve sa'yini yapması gerekir. Ancak ihramlı iken bir gündüz veya gece süresince elbise giymiş olduğu için ceza olarak bir dem (koyun veya keçi kesmek) gerekir.

Şâfiî mezhebine göre ise cezanın gerekmesi için bir günün veya gecenin geçmesi gerekmeyip ceza olarak bir dem (koyun veya keçi kesme), üç gün oruç tutma veya altı fitre miktarı sadaka verme seçeneklerinden birini tercih edebilir.

16. Hac için ihrama girdikten sonra henüz birinci tahallül gerçekleşmeden mazeretsiz olarak bir gündüz veya gece süresince elbise giyen kişiye ne gerekir?

Bu durumdaki kişinin, öncelikle elbisesini çıkartıp ihram örtülerine bürünmesi ve birinci tahallül gerçekleşinceye kadar ihramlılık halini sürdürmesi gerekir. Ayrıca ihramlı iken bir gündüz veya gece süresince elbise giymiş olduğu için ceza olarak bir dem (koyun veya keçi kesmek) gerekir. Şâfiî mezhebine göre ise, muhayyerlik haklarından yararlanıp; ceza olarak bir dem (koyun veya keçi kesme), üç gün oruç tutma veya altı fitre miktarı sadaka verme seçeneklerinden birini tercih edebilir.

17. İhramdan çıkma aşamasına geldiği hâlde saç tıraşı olmadan elbise giyen kişiye ne gerekir?

İhramdan çıkmak için saç tıraşı olmak gerekir. İhramdan çıkma aşamasına geldiği hâlde tıraş olmadan elbise giyen kişi ihram yasağı

işlemiş olur. Eğer elbise giymesi bir gündüz veya bir gece devam etmişse dem (koyun veya keçi kesmek); giyim süresi bir gün veya bir geceden az olursa bir fitre miktarı sadaka vermek gerekir.

Şâfiî mezhebine göre ise, muhayyerlik haklarından yararlanıp; ceza olarak bir dem, üç gün oruç tutma veya altı fitre miktarı sadaka verme seçeneklerinden birini tercih edebilir.

18. İhramlı kimse banyo yaparken ve çamaşır yıkarken sabun veya deterjan kullanabilir mi?

İhramlı kimsenin ihramlı bulunduğu sürece koku kullanması caiz değildir. Bu kimsenin bir uzvuna tamamen veya bir uzvu miktarı olacak şekilde değişik yerlerine kokulu bir şey sürmesi durumunda dem (koyun veya keçi kesmek); bir uzuvdan daha az kısmına bunu uygulaması hâlinde ise bir fitre miktarı sadaka vermesi gerekir. Kokulu sabun veya ıslak mendil gibi imalatında esans kullanılan temizlik malzemeleri, koku sürünmekten ziyade temizlik amacıyla kullanılmaktadır. Bu nedenle kokusuz temizlik malzemeleri kullanılması tavsiye edilmekle birlikte söz konusu maddelerin ihramlı iken kullanılması herhangi bir cezayı gerektirmez.

19. İhramlının saç kremi vb. şeyleri kullanmasının hükmü nedir?

İhramlı kimsenin vücuduna, saç, sakal gibi bir uzvunun tamamına, süslenmek ya da güzel görünmek için krem, yağ, jöle, saç kremi, briyantin sürmesi ya da kına, saç boyası ve benzeri şeylerle boyaması durumunda kendisine dem (koyun veya keçi kesmek); bir uzvun tamamına değil de bir kısmına bunu uygulaması hâlinde de bir fitre miktarı sadaka vermesi gerekir.

Şâfiî mezhebine göre ise, kına için herhangi bir ceza gerekmezse de diğerleri için ceza gerekir ve bu durumdaki kişi muhayyerlik haklarından yararlanarak dem, üç gün oruç tutma veya altı fitre miktarı sadaka verme cezalarından herhangi birini tercih edebilir.

Tedavi için sürülen ilaç, merhem veya kokusuz krem ve yağlar için ise bir şey gerekmez.

20. Hac için ihrama girdikten sonra hac menâsikinden hiçbirini yapmadan saç tıraşı olan kimsenin ne yapması gerekir?

Hac için ihrama girdikten sonra hac menâsikinden hiçbirini yapmadan saç tıraşı olan kişi, tıraş olmakla ihramdan çıkmış olmaz; ihram yasağı işlemiş olur. Böyle bir kimseye,

saçının tamamını veya en az dörtte birini tıraş etmişse dem (koyun veya keçi kesmek); daha azını tıraş etmişse bir fitre miktarı sadaka gerekir.

Şâfiî mezhebine göre ise, muhayyerlik haklarından yararlanıp; ceza olarak bir dem, üç gün oruç tutma veya altı fitre miktarı sadaka verme seçeneklerinden birini tercih edebilir.

21. İhramlı iken sakal tıraşı olan kişinin ne yapması gerekir?

İhramlı iken sakalın tamamını veya en az dörtte birini tıraş etmek, dem; daha azını tıraş etmek bir fitre miktarı sadaka gerektirir. Şâfiî mezhebine göre ise muhayyerlik haklarından yararlanıp; ceza olarak bir dem (koyun veya keçi kesme), üç gün oruç tutma veya altı fitre miktarı sadaka verme seçeneklerinden birini tercih edebilir.

22. Umrenin tavaf ve sa’yini yapıp saç tıraşı olmayı unutan kişinin ne yapması gerekir?

Umre için ihrama girip tavaf ve sa’y yaptıktan sonra saç tıraşı olmayı unutan kişinin, hatırladığında hemen tıraş olması gerekir. Şayet bu süre içerisinde ihlal ettiği ihram yasakları varsa, ihlal edilen yasağın durumuna göre cezasını öder.

23. Saç tıraşının ziyaret tavafı sonrasına bırakılması caiz midir?

Önce saç tıraşı olup ardından ziyaret tavafı yapmak sünnettir. Bu sıraya uyulmaması halinde sünnet terkedilmiş olur ancak bir ceza gerekmez.

24. İhramlı iken kasık ya da koltuk altlarındaki kılları temizleyen kişiye ne gerekir?

Koltuk altlarından en az birini ya da kasıklardaki kılların tamamını temizleyen kişiye ceza olarak dem (bir koyun veya keçi kesmek) gerekir.

Şâfiî mezhebine göre ise böyle bir kişi muhayyerlik haklarından yararlanıp; dem, üç gün oruç tutma veya altı fitre miktarı sadaka verme seçeneklerinden birini tercih edebilir.

25. Kıran haccına niyet eden bir kimse umrenin tavaf ve sa'yini yaptıktan sonra tıraş olursa kendisine ne gerekir?

Bu durumdaki kimse ihramdan çıkmış olmaz. Dolayısıyla ihram yasakları devam eder. Böyle bir kimse başının tamamını veya en az dörtte birini tıraş etmişse kendisine iki dem (iki koyun veya iki keçi kesmek); daha azını tıraş etmişse, iki fitre miktarı sadaka vermek

gerekir. Şâfiî mezhebine göre ise muhayyerlik haklarından yararlanıp; ceza olarak bir dem (koyun veya keçi kesme), üç gün oruç tutma veya altı fitre miktarı sadaka verme seçeneklerinden birini tercih edebilir.

26. İhramdan çıkacak duruma gelen bir kimseyi ihramlı olan bir kişi saç tıraşı edebilir mi?

Hac veya umrede ihramdan çıkacak duruma gelen bir kimse kendisi saç tıraşı olup ihramdan çıkmadan, ihramdan çıkma aşamasına gelmiş birisini ya da ihramsız başka birisini tıraş edebilir ve bundan dolayı bir ceza gerekmez.

27. İhramdan çıkma aşamasına gelmemiş bir kimse ihramlı veya ihramsız kimseleri tıraş edebilir mi?

İhramdan çıkma aşamasına gelmemiş bir kimse ihramlı veya ihramsız kimseleri tıraş edemez. Aksi halde bir fitre miktarı sadaka vermesi gerekir. Şâfiî mezhebine göre ise, ihramdan çıkma aşamasına gelmemiş bir kimse ihramsız kimseleri tıraş ettiği takdirde bir şey gerekmez. Ama ihramlı bir kimseyi tıraş ederse fidye ödemesi gerekir. Ancak tıraş edilen kişi kendisine izin vermişse fidyeyi tıraş edilen şahsın ödemesi gerekir. Fidye; dem, üç gün oruç veya altı fitre miktarı sadakadır.

28. İhramlının tırnak kesmesinin veya kopmak üzere olan bir tırnağı koparmasının hükmü nedir?

İhramlı kişinin tırnaklarını kesmesi yasaktır. Şayet tırnağını keserse, ceza gerekir; cezası ise kestiği miktara göre değişir. Şöyle ki; bir defada (aynı anda ve aynı yerde) bütün tırnakları veya bir elin yahut bir ayağın tırnaklarının tamamını kesme durumunda bir dem (koyun veya keçi kesmek) gerekir. Bir elin veya ayağın tırnaklarının tamamı kesilmeyip bir kısmı kesilirse, kesilen her bir tırnak için sadaka verilir. El ve ayaklardan her birinin tırnaklarının tamamı, ayrı ayrı yerlerde ve zamanlarda kesilirse, her biri için ayrı ceza gerekir. Eğer verilmesi gereken sadaka toplamı, bir koyun veya keçi bedelini aşarsa, her tırnak için bir sadaka yerine, istenirse tamamı için bir dem kesilebilir. Kendiliğinden kopan veya kırılan tırnakların koparılması ya da kesilip atılması ise cezayı gerektirmez.

29. İhramdan çıkma vakti geldiğinde sakal tıraşı ile ihramdan çıkılır mı?

İhramdan çıkmak için saç tıraşı olmak gerekir. Bunu yapmadan önce sakalın tıraş edilmesiyle kişi ihramdan çıkmış olmaz; sakalın tamamının veya en az dörtte birinin tıraş edil-

mesi hâlinde dem (koyun veya keçi kesmek) gerekir.

Şâfiî mezhebine göre ise böyle bir kimse muhayyerlik haklarından yararlanıp; ceza olarak bir dem, üç gün oruç tutma veya altı fitre miktarı sadaka verme seçeneklerinden birini tercih edebilir.

30. Tavaf ve sa'yi yapıp saç tıraşı olmayı geciktiren kişiye herhangi bir ceza gerekir mi?

Tavaf ve sa'yi yapıp saç tıraşı olmayı geciktiren kişinin ihramlılık hâli devam eder. Dolayısıyla tıraş oluncaya kadar geçen süre içinde ihram yasakları da devam eder. Kişi bu süre zarfında herhangi bir ihram yasağını ihlal etmezse bir ceza gerekmez. Fakat bir ihlal söz konusu ise, ihlalin türü ve miktarına göre gerekli olan cezayı öder.

31. İhramlının tıraş olması veya vücudundaki kılları koparmasının hükmü nedir?

İhramlının tıraş olması veya vücudundaki kılları koparması yasaktır. Şayet tıraş olur veya vücudundan kılları koparırsa; tıraş ettiği ya da kopardığı miktara göre ceza öder. Ancak kendiliğinden kopup düşen saç veya kıllar için bir şey gerekmez.

32. Bir umre tamamlanmadan ikinci bir umre için ihrama girmenin hükmü nedir ve bu kişiye ne gerekir?

Bir umre tamamlanmadan ikinci bir umre için ihrama girmek mekruhtur. Bu takdirde şu durumlar söz konusu olur:

Bu kimse henüz ilk umresinin sa'yini yapmadan önce ikinci bir umre için ihrama girerse ikinci umresini iptal ederek öncelikle ilk umresinin sa'yini yapıp tıraş olarak ihramdan çıkar. Daha sonra ise iptal ettiği umreyi kaza eder. İkinci umreyi iptal ettiği için dem gerekir.

İlk umresinin tavafını ve sa'yini yaptıktan sonra henüz tıraş olmadan önce ikinci bir umre için ihrama girerse; bu durumda ikinci umresini de tamamlaması gerekir. Ancak iki umreyi birleştirdiği için dem gerekir.

İkinci umreyi tamamlamadan önce tıraş olmuşsa bu durumda biri ihram yasağını çiğnediği, diğeri de iki umreyi birleştirdiği için iki dem icap eder.

33. Kıran haccına niyet etmiş olan kimse, ihram yasağı işlediği takdirde ceza miktarı değişir mi?

Kıran haccı yapan bir kimseye, ihram yasaklarından birini işlemesi hâlinde Hanefî mezhebine göre biri umrenin, diğeri de hac-

cın ihramı için iki ceza gerekir. Şâfiîlere göre ise tek ceza yeterlidir.

34. Temettu haccına niyet eden bir kimsenin, umresini yapıp ihramdan çıktıktan sonra hac için ihrama girinceye kadar eşiyle cinsel ilişkide bulunmasının hükmü nedir?

Temettu haccına niyet eden bir kimsenin umresini yapıp ihramdan çıktıktan sonra hac için ihrama girinceye kadar eşiyle cinsel ilişkide bulunmasında bir sakınca yoktur.

35. Ergenlik çağına girmemiş çocuğun hac cinayetleri için fidye vermesi gerekir mi? Temettu ve Kıran hedyinden sorumlu olur mu?

Ergenlik çağına girmemiş çocuğu ile hac veya umre yapan veli, çocuğunun ihram yasaklarını işlememesi için hassasiyet göstermelidir. Buna rağmen çocuk ihram yasaklarından birini çiğnerse fidyenin gerekli olup olmaması fakihler arasında tartışılmıştır. Hanefî fakihlerine göre ergen olmayan çocuğun kasıtlı veya kasıtsız işlediği yasaklar fidyeyi gerektirmez.

Şâfiî fakihlerine göre ise mümeyyiz çocuk bilerek bir ihram yasağı işlemişse velisinin onun adına fidye ödemesi gerekir. Unutarak

veya hata ile işlenen yasaklar sebebiyle fidye gerekmez.

Temettu ve kıran haccı sebebiyle kesilen şükür hedyinin vacip olması için kişinin akıllı ve ergen olması gerekir. Bu nedenle velisi ile birlikte temettu veya kıran haccı yapan çocuk için hedy kesilmesi gerekmez.

NİYET

1. İfrad haccına niyet eden ve kudûm tavafını yapan kişi, bu haccını kırana çevirebilir mi?

Hanefi, Şâfiî ve Mâlikî mezheplerine göre ifrad haccına niyet eden ve kudüm tavafını yapan kişi bu haccını kırana dönüştüremez. Hanbelî mezhebine göre ise bu durumdaki kişi haccını kırana dönüştürebilir.

2. Kıran haccına niyet eden kişi, tavaf ve sa'y yapmadan niyetini değiştirip temettu haccına dönüştürebilir mi?

Hanefî, Şâfiî ve Mâlikî mezheplerine göre kıran haccına niyet eden kişi bu haccını temettu haccına dönüştüremez.

Hanbelî mezhebine göre ise dönüştürebilir. Şöyle ki, öncelikle girmiş olduğu ihramın umre için olmasına niyet ederek umre tavafını ve sa'yini yapar, saçlarını tıraş eder ve umre ihramından çıkar. Daha sonra hac için ihrama girerek hac menâsikini tamamlar.

3. Temettu haccına niyet eden kişi, umre ihramından çıkmadan önce niyetini değiştirip kırana dönüştürebilir mi?

Hanefi, Şâfiî ve Mâlikî mezheplerine göre temettu haccına niyet eden kişi, ihramdan çıkmadan önce niyetini değiştirip kırana dönüştüremez. Hanbelî mezhebine göre ise dönüştürebilir.

4. Hac ayları içinde umre yapıp Medine ya da Tâif gibi mîkat dışına çıkan ve oradan hacca niyet eden kişi ifrad mı, yoksa temettu haccı mı yapmış olur?

Hac ayları içinde umre yaptıktan sonra memleketine dönen kimse, yeniden bir umre yapmadıkça yapacağı hac, ifrad haccı olur. Hac mevsimi içinde umre yaptıktan sonra kendi memleketine değil de örneğin Medine gibi mîkat sınırı dışına çıkan bir kimse oradan hac için ihrama girerse, İmam Ebû Hanîfe'ye göre yaptığı hac, temettu haccı olur. Şâfiî mezhebine göre ise bu kimse, hac için ihrama mîkât mahallinden girdiği için ifrad haccı yapmış olur.

TAVAF

1. **Tavaf esnasında abdesti bozulan kişinin ne yapması gerekir?**

Tavaf esnasında abdesti bozulan kişi, tavafı bırakıp abdest alarak kaldığı yerden tavafa devam eder, dilerse tavafı baştan başlayarak yeniden yapabilir.

2. **Umre tavafının ilk dört şavtından birinde abdesti bozulan kimse, tavafa devam edip sa'y yapar ve saçlarını keserek ihramdan çıkarsa ne yapması gerekir?**

Bu durumdaki kişinin tavaf ve sa'yi geçerli olur. Ancak tavafı abdestsiz yaptığı için kendisine dem (koyun veya keçi kesmek) gerekir. Şâfiî, Mâlikî ve Hanbelî mezheplerine göre ise, hadesten taharet tavafın sıhhat şartı olduğu için, bu durumdaki kişinin tavaf ve sa'yi geçerli değildir; abdest alıp ihrama bürünerek bunları yeniden yapar. Ayrıca ihramdan çıkma vakti gelmeden önce tıraş olup elbise giydiği için ceza gerekir. Buna göre, muhayyerlik haklarından yararlanarak iki dem, altı gün oruç veya on iki fitre miktarı sadaka verme cezalarından herhangi birini tercih edebilir.

3. Umre veya ziyaret tavafı esnasında eli, burnu veya başka bir yeri kanayan bir Hanefî, o esnada Şâfiî mezhebini taklit edebilir mi?

Hanefî mezhebine mensup olan bir kişinin tavaf esnasında bir yerinin kanaması hâlinde abdesti bozulur. Bu durumda yapması gereken şey, tekrar abdest alıp kaldığı yerden veya baştan başlayarak tavafını tamamlamaktır. Şayet umre veya ziyaret tavafına abdestsiz olarak devam edecek olursa kendisine dem gerekir; abdest alıp tavafı yeniden yaparsa ceza düşer.

Hastalık, yaşlılık veya aşırı izdiham gibi sebeplerle yeniden abdest almanın zor olduğu durumlarda Hanefî olan kimse, Şâfiî mezhebinin görüşüyle amel ederek tavafına devam edebilir.

4. Harem-i Şerif'e girip çıkarken veya tavaf yaparken eli kadına değen kimsenin abdesti bozulur mu?

Hanefî mezhebine göre kadın ve erkeklerin birbirlerine ellerinin değmesinden dolayı abdestleri bozulmaz. Şâfiî mezhebine göre ise bu durumda abdest bozulur. Ancak Şâfiî olanlar, bu konuda Hanefî mezhebinin görüşüyle amel edebilirler.

5. Tavaf veya sa'y yaparken kaç şavt yaptığını unutan kişinin ne yapması gerekir?

Kaç şavt yaptığına karar verememiş kişi, "üç şavt mı, dört şavt mı yaptım" diye tereddüt ederse az olan sayıyı esas alarak tavafını veya sa'yini tamamlar. Tavaf ve sa'yi tamamladıktan sonra şavtların sayısında ortaya çıkacak tereddüde ise itibar edilmez.

6. Umre tavafını abdestsiz yapan veya yaparken abdesti bozulup, yeniden abdest almadan tavafa devam edip tamamlayan kişinin ne yapması gerekir?

Umre tavafının tamamını veya bir kısmını, hatta bir şavtını cünüp, abdestsiz, lohusa veya âdetli olarak yapmak dem gerektirir. İhramdan çıkmadan yeniden yapılması halinde ceza ortadan kalkar. Şâfiî mezhebine göre ise, hadesten taharet tavafın sıhhat şartı olduğu için bu durumdaki kişinin tavaf ve sa'yi geçerli değildir; abdest alıp ihrama bürünerek bunları yeniden yapması gerekir. Bu arada ihram yasaklarından herhangi birini ihlal etmişse cezasını öder.

7. Umre tavafının tamamını veya bir kısmını, hatta bir şavtını cünüp, abdestsiz, lohusa veya âdetli olarak yapan kimse ne yapar?

Umre tavafının tamamını veya bir kısmını, hatta bir şavtını cünüp, abdestsiz, lohusa veya âdetli olarak yapmak dem gerektirir. İhramdan çıkmadan tavafı yeniden yapılması halinde ceza ortadan kalkar.

Şafiî, Malikî ve Hanbelî mezheplerine göre ise abdestli olarak yapılması tavafın geçerlilik şartı olduğundan, cünüp veya abdestsiz olarak yapılan tavaf geçersizdir. Bu durumdaki kişinin abdestli bir şekilde tavafı yeniden yapması gerekir.

8. Tavafın şavtlarının eksik yapılması durumunda ne gerekir?

Hanefîlere göre tavafın ilk dört şavtı farz, kalan üç şavtı ise vaciptir. Dolayısıyla ilk dört şavtı yapan kimsenin tavafı geçerli olur. Daha sonra eksik kalan şavtlar usûlüne uygun olarak yapılırsa herhangi bir ceza gerekmez. Vacip olan bu üç şavt yapılmazsa, vacip terk edildiği için dem (koyun veya keçi kesmek) gerekir.

Diğer üç mezhepte ise tavafı yedi şavta tamamlamak farzdır. Aksi takdirde yapılan tavaf geçersiz olur.

9. Bir mazereti olmadığı halde tekerlekli sandalyeye binerek tavaf yapan kimsenin tavafı geçerli midir?

Tavafı yürüyerek yapmak vâciptir. Buna göre gücü yettiği halde tekerlekli sandalye ile yapılan tavaf geçerli olmakla birlikte, bu şekilde yapmak dem gerektirir. Tavaf yeniden yapılırsa ceza düşer. Hasta, yürüyemeyecek kadar yaşlı ve özürlü olanlar ise, tekerlekli sandalye ile tavaf yapabilecekleri gibi bundan dolayı herhangi bir ceza ödemeleri de gerekmez. Şâfiî mezhebine göre, tavafı yürüyerek yapmak sünnettir. Bu sebeple, gücü yettiği halde tekerlekli sandalye ile tavaf yapmak mekruh ise de ceza gerektirmez.

10. Başkası adına nafile tavaf yapılabilir mi?

Başkaları adına nafile tavaf yapmak yerine, kişinin kendi adına nafile tavaf yaparak sevabını dilediği kimselere bağışlaması daha uygun olur.

11. Tavaf, geri geri yürüyerek yapılırsa geçerli olur mu?

Tavaf geri geri yürüyerek yapılırsa iade edilmelidir. İade edilmezse Hanefîlere göre dem gerekir.

Şâfiî mezhebine göre ise, bu şekilde yapılan tavaf geçerli olmaz; yeniden yapılması gerekir. Bazı şavtlarda böyle yapılırsa bu şavtların iadesi yeterlidir.

12. Ziyaret tavafı ihramdan çıktıktan sonra yapılabilir mi?

Ziyaret tavafı (farz olan tavaf) ihramlı olarak yapılabileceği gibi, ihramdan çıktıktan sonra da yapılabilir.

13. Vakit darlığı yaşayan veya Mescid-i Haram'a tekrar gelmekte güçlük çekecek hacılar, ziyaret tavafının hemen ardından veda tavafı yapılabilirler mi?

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) "Kim hac yaparsa Mekke'de yaptığı son şey tavaf olsun." *(Müslim, "Hac", 379)* hadisine binaen, veda tavafının Mekke'den ayrılma gününde yapılması müstehap görülmüştür. Bununla birlikte bir mazeret sebebiyle veda tavafının ziyaret tavafından hemen sonra yapılması geçerlidir.

14. İzdiham, ulaşım imkânı olmaması, yaşlılık, hastalık gibi nedenlerden dolayı ziyaret tavafının bayramın ilk üç günü sonrasına ertelenmesi caiz midir?

Ziyaret tavafının vakti; Hanefî ve Mâlikî mezhebine göre, kurban bayramının ilk günü fecr-i sâdığın doğmasıyla; Şâfiî ve Hanbelî mezheplerine göre gece yarısından sonra başlar. Ancak bu tavafın bayramın birinci günü Akabe cemresi taşlanıp, kurban kesilip, tıraş olduktan sonra yapılması daha faziletlidir. İmam Ebû Hanîfe'ye göre ziyaret tavafının bayramın ilk üç gününde yapılması vacip olduğundan bu günlerden sonraya ertelenmesi dem gerektirir. Fakihlerin çoğunluğuna göre ise ziyaret tavafı, bayramdan sonraya da ertelenebilir. Buna göre ziyaret tavafının bayram günleri sonrasına ertelenmesi caizdir, herhangi bir cezayı gerektirmez.

15. Namaz kılınması mekruh olan vakitlerde tavaf yapılabilir mi?

Namaz kılmanın mekruh olduğu vakitlerde tavaf yapılabilir, bunun hiçbir sakıncası yoktur. Ancak Hanefîlere göre bu tavafın namazını söz konusu vakitte kılmak mekruhtur. Bu durumda tavaf namazı ertelenir ve uygun olan ilk vakitte kılınır.

TAVAF NAMAZI

1. Tavaf namazının hükmü nedir ve nerede kılınmalıdır?

İster farz, ister vacip, isterse nafile olsun, her tavaftan sonra iki rek'at tavaf namazı kılmak Hanefi ve Mâlikîlere göre vacip; Şâfiî ve Hanbelîlere göre ise sünnettir. Tavaf namazının Makâm-ı İbrahim'de kılınması efdal olmakla birlikte, tavaf edenlere eziyet vermemek bakımından imkân nisbetinde Mescid-i Haram'ın içinde uygun bir yerde kılınması da mümkündür. Buna da imkân bulunamazsa bu namaz, Harem'in dışında da kılınabilir. Bu itibarla tavaf namazını Makâm-ı İbrahim'de kılmaya çalışarak tavaf edenlere sıkıntı vermekten sakınılmalıdır.

2. Tavaf namazını kılmadan birkaç defa tavaf yapmak doğru olur mu?

Tavaf namazı Hanefîlere göre vaciptir. Ancak tavafın vacibi olmayıp, haccın müstakil vaciplerinden olduğu için, kılınmaması tavafın sıhhatine mani değildir. Peş peşe birden fazla tavaf yapan kimsenin her bir tavafın arkasından iki rekât tavaf namazı kılması gerekir. Tavaf namazı kılmadan iki tavafı peş peşe yapmak Hanefîlere göre mekruhtur. Şâfiîlere göre ise bunun bir sakıncası yoktur.

3. Namaz kılınması mekruh olan vakitlerde tavaf namazı kılınabilir mi?

Hanefi mezhebine göre kerahet vaktinde namaz kılmak mekruhtur. Bu nedenle efdal olan, kerahet vakti değilse tavaf namazını tavaf yapıldıktan sonra ara vermeden kılmaktır; ancak daha sonra da kılınabilir. Şâfiî mezhebine göre ise tavaf namazı kerahet vaktinde de kılınabilir.

SA'Y

1. Sa'yin şavtlarını eksik yapan kişiye ne gerekir?

Safa ile Merve arasında bir defa gitmeye şavt denir. Bir sa'y için dört defa Safa'dan Merve'ye, üç defa da Merve'den Safa'ya gitmek gerekir. Hanefî mezhebine göre sa'yin ilk dört şavtını yapmak farz, yediye tamamlamak ise vaciptir. Son üç şavtı terk eden kişinin, kalan şavtları tamamlaması gerekir. Tamamlanmayan her şavt için "bir fitre miktarı sadaka" verilmesi gerekir.

Şâfiî, Mâlikî ve Hanbelî mezheplerine göre ise yedi şavta tamamlamak rükündür. Bir şavt eksik olsa sa'y geçerli olmaz.

2. Bir mazereti olmadığı hâlde tekerlekli sandalyeye binerek sa'y yapan kimsenin sa'yi geçerli midir?

Hanefî ve Malikî mezheplerine göre gücü yeten kimsenin sa'yi yürüyerek yapması vaciptir. Buna göre gücü yettiği hâlde sa'yi tekerlekli sandalye ile yapmak, yürüyerek iade edilmediği takdirde dem (koyun veya keçi kesmek) gerektirir. Hasta, yürüyemeyecek kadar yaşlı ve özürlü olanlar, tekerlekli sandalye ile sa'y yapabilirler.

Şâfiî ve Hanbelî mezheplerine göre ise sa'yi yürüyerek yapmak sünnettir. Kişinin gücü yettiği hâlde sa'yi tekerlekli sandalye ile yapması, mekruh ise de ceza gerektirmez.

3. Geçerli olmayan bir tavaftan sonra sa'y yapan kimsenin ne yapması gerekir?

Sa'y müstakil bir ibadet olmayıp, öncesinde yapılacak olan tavafa bağlı bir ibadettir. Bu itibarla ancak geçerli bir tavaftan sonra yapılabilir. Geçerli olmayan bir tavaftan sonra yapılması durumunda, önce tavaf yenilenir ve makbul olarak eda edilir, ardından da sa'y yenilenir.

4. Umre tavafını yapıp sa'y yapmadan saç tıraşı olup ihramdan çıkan kişinin ne yapması gerekir?

Umre yapmak üzere niyet edip ihrama giren ve umre tavafını yaptıktan sonra sa'y yapmadan saç tıraşı olan kişi, Hanefî mezhebine göre ihramdan çıkmış olur. Bu durumda umrenin sa'yini yapar, ancak umrenin sa'yini ihramlı olarak yapmak vacip olduğundan kendisine dem (koyun veya keçi kesmek) gerekir.

Şâfiî, Mâlikî ve Hanbelî mezheplerine göre ise, sa'y umrenin rükünlerinden biri olduğu için, kişi sa'y yapmadan saç tıraşı olmakla

ihramdan çıkmış olmaz; ihram yasağı işlemiş olur. Bu durumda yapması gereken, şayet elbise giymişse tekrar ihram örtülerine bürünerek umrenin sa'yini yapmak ve ondan sonra tıraş olarak ihramdan çıkmaktır. Ayrıca bu kişi ihramdan çıkma vakti gelmeden (sa'yden) önce tıraş olduğu ve elbise giydiği için kendisine iki ceza gerekir. Ceza konusunda ise muhayyerlik hakkından yararlanarak ya iki dem, ya altı gün oruç veya on iki fitre miktarı sadaka verme seçeneklerinden birini tercih edebilir.

5. Sa'y esnasında abdesti bozulan kişi ne yapmalıdır?

Sa'yi abdestli olarak yapmak sa'yin sünnetlerindendir. Bilerek abdestsiz yapmak ise mekruhtur. Bununla birlikte tavafı abdestli olarak yaptıktan sonra sa'y esnasında abdesti bozulan kişinin bu hâliyle sa'yini tamamlaması durumunda sa'yi geçerli olur.

6. Tavaf yapmaksızın sa'y yapan ve saç tıraşı olup ihramdan çıkan kimsenin ne yapması gerekir?

Henüz tavaf yapmadan sa'y yapan ve saç tıraşı olan kimsenin sa'yi geçerli değildir. Zira sa'yin geçerli olabilmesi için muteber bir tavaftan sonra yapılmış olması gerekir. Dolayısıyla bu durumdaki kişi ihramdan çıkmış olmaz; ihram yasağı işlemiş olur. Böyle bir

kimse önce tavafını yapar, sonra sa'yini tekrarlar, daha sonra ihramdan çıkar. Ayrıca ihramdan çıkma vakti gelmeden tıraş olarak ihram yasağı işlediğinden dolayı da kendisine dem (koyun veya keçi kesmek) gerekir.

Şâfiî mezhebine göre ise muhayyerlik haklarından yararlanıp; ceza olarak bir dem, üç gün oruç tutma veya altı fitre miktarı sadaka verme seçeneklerinden birini tercih edebilir.

7. Umrenin tavaf ve sa'yini tamamlayan ancak henüz saç tıraşı olup ihramdan çıkmadan önce cinsel ilişkide bulunan eşlere ne gerekir?

Umrenin tavaf ve say'ini yaptıktan sonra henüz tıraş olup ihramdan çıkmadan önce cinsel ilişkide bulunan eşlerin umresi geçerli olur. Ancak ceza olarak her birine dem gerekir.

8. Sa'yden sonra kılınması gereken bir namaz var mıdır?

Hac ve umre sa'yinden sonra kılınması gereken vacip bir namaz yoktur.

VAKFE

1. Müzdelife vakfesinin asgari süresi ne kadardır?

Hanefî mezhebine göre Müzdelife vakfesinin zamanı, bayram günü tan yerinin ağarması ile güneşin doğuşu arasındaki zamandır. Bu zaman zarfında bir an bile Müzdelife'de bulunan kimsenin vakfesi geçerlidir. Mâlikîlere göre Müzdelife vakfesinin zamanı, Arefe günü güneşin batmasından (bayram gecesi), Şâfiî ve Hanbelîlere göre ise gece yarısından itibaren başlar ve kısa bir zaman orada bulunmakla vakfe yapılmış olur.

Hanefî bir kimse uygulamadaki zorluklar sebebiyle Mâlikî mezhebinin görüşüyle amel ederek bayram gecesi kısa bir süre de olsa Müzdelife'de bulunmakla vakfesini yapmış sayılır.

ŞEYTAN TAŞLAMA

1. Cemerâta abdestsiz taş atmak caiz midir?

Cemerata abdestsiz taş atmak caizdir.

2. Akabe cemresi bayramın ilk günü, gece yarısından önce taşlanabilir mi?

Akabe cemresini taşlamanın zamanı Hanefî mezhebine göre, bayramın birinci günü fecr-i sâdıktan itibaren başlar, ikinci gün, fecr-i sâdığa kadar devam eder. Buna göre fecr-i sadıktan önce yapılan taşlama geçerli olmayıp vakti içerisinde iadesi gerekir. Taşlar bu zaman diliminde atılmazsa dem (koyun veya keçi kesmek) gerekir. İmam Ebû Yûsuf ile İmam Muhammed'e göre, vaktinde atılamayan taşlar, bayram sonuna kadar kaza olarak atılabilir ve bundan dolayı ceza da gerekmez.

Şâfiî ve Hanbelî mezheplerine göre ise, Akabe cemresine taş atma, arefe gününü bayramın birinci gününe bağlayan gece yarısından itibaren başlar, aynı gün güneşin batışına kadar devam eder. Bu zaman diliminde atılması gereken taşlar bayramın dördüncü günü güneş batıncaya kadar atılsa geçerli olur ve herhangi bir ceza da gerekmez. Günümüzde, organizasyon gereklilikleri, yaşanan izdiham

ve diğer zorluklar sebebi ile bu görüşle amel edilebilir.

3. Mazereti nedeniyle şeytan taşlamayı yapamayan veya Mekke'den ayrılmak zorunda kalan kimsenin ne yapması gerekir?

Hastalık, yaşlılık, kötürüm olmak, çok zayıf olup izdihamdan zarar görecek durumda olmak vekâlet vermek için meşru mazeretlerdir. Bu durumda olanlar ile Mekke'den ayrılmak zorunda kalanlar taşlarını vekâleten başkalarına attırabilirler. Vekil olanlar, önce kendi taşlarını, daha sonra vekil olduğu kimselerin taşlarını atarlar.

4. Vaktinde atılamayan taşların kazası nasıl yapılır?

Mazeretsiz olarak şeytan taşlamayı tamamen terk etmek veya bir günde atılması gereken taşların yarıdan çoğunu atmamak İmam Ebû Hanîfe'ye göre dem gerektirir. Her gün için atılması gereken taşların yarıdan fazlası atılmış ise, eksik bırakılan her bir taş için sadaka gerekir. İmam Ebû Yûsuf ve İmam Muhammed ile Şafiî ve Hanbelî mezheplerine göre ise, vaktinde atılmayan veya eksik bırakılan taşlar, ertesi gün veya bayramın son günü güneşin batmasına kadar atılırsa ceza düşer.

KURBAN (HEDY)

1. Temettu ve Kıran haclarının hedylerinin (hac kurbanı) kesim vakti ne zaman başlar?

Ebû Yûsuf ve İmam Muhammed ile Malikî ve Hanbelî mezheplerine göre temettu ve kıran hedyinin kesim zamanı, kurban bayramının ilk günü fecr-i sadıktan itibaren başlar. Bu kurbanın, bayramın üçüncü günü güneş batıncaya kadar kesilmesi sünnettir. Bu süre içerisinde kesilmeyip daha sonraya ertelenmesi mekruh ise de ceza gerekmez. Şâfiî mezhebine göre temettu hedyinin bayramda kesilmesi daha faziletli ise de umre ihramından çıktıktan sonra yani bayramdan önce kesilmesi de caizdir. İmam Ebû Hanîfe'ye göre ise bu hedyin kesim zamanı, kurban bayramının ilk günü fecr-i sadıktan itibaren başlar. Ona göre bu hedyin bayramın üçüncü günü güneş batıncaya kadar kesilmesi vaciptir. Ancak, günümüz şartlarında İmameyn'in görüşüyle amel etmek daha uygundur.

2. Muhsar olan kişi kurbanını nerede ve ne zaman keser?

Muhsar (ihrama girdikten sonra kendi iradesi dışında bir engel dolayısıyla hacca veya umreye gidemeyen veya hac ya da umreyi ta-

mamlayamayan) kişi o sene hac yapamayacağına kanaat getirdikten sonra hemen kurban keser ve ihramdan çıkar. Ancak Hanefîlerden İmam Ebû Yûsuf ve İmam Muhammed'e göre hac için ihsar kurbanı sadece bayramın ilk üç gününde kesilir. İhsar kurbanının Harem bölgesinde kesilmesi Hanefîlere göre gerekli iken Şâfiîlere göre gerekli değildir.

3. Temettu veya kıran haccına niyet eden bir kimse kurban kesme imkânına sahip olduğu hâlde bunun yerine oruç tutabilir mi?

Temettu veya kıran haccına niyet eden bir kimse kurban kesme imkânına sahip olduğu hâlde bunun yerine oruç tutamaz. Hatta bu imkânı bulamayıp oruç tutmuş olan bir kimse eyyam-ı nahr denilen kurban kesme günlerinde bu imkânı elde ederse, ayrıca kurban kesmesi de gerekir. Eyyam-ı nahrdan veya tıraş olduktan sonra bu imkânı elde ederse; orucu yeterli olup ayrıca kurban kesmesi gerekmez.

4. Hacda Akabe cemresine taş atma, kurban kesme ve tıraş olma fiilleri arasında tertibe riayet etmeyen kimseye ceza gerekir mi?

İmam Ebû Hanîfe'ye göre bu tertibe uymayan kimseye dem gerekirse de, İmam Ebû Yûsuf, İmam Muhammed ve İmam Şâfiî'ye göre bundan dolayı ceza gerekmez.

UMRE

1. Umre yapmak üzere ihrama girip Mekke'ye gelen kişi sağlık sorunları sebebiyle umresini erteleyebilir mi?

Umre yapmak üzere ihrama giren fakat umre yapacak kadar kendini sağlıklı hissetmeyen kişi, sağlığına kavuşuncaya kadar ihramlı olarak bekler; iyileşince tavaf ve sa'yini yaparak tıraş olup ihramdan çıkar. Tavaf ve sa'yini ertelemesinden ötürü de bir ceza gerekmez. Ancak bu bekleme süresi içinde ihram yasaklarına riayet etmesi gerekir.

Şayet bekleyemeyecek durumda ise muhsar sayılır; Harem bölgesinde bir kurban kestirerek ihramdan çıkar. İyileşmesi ve imkân bulması halinde tamamlayamadığı bu umresini kaza eder.

2. Tavaf veya sa'yden herhangi biri yapılmadan umre tamam olur mu?

Tavaf, İslam âlimlerinin tamamına göre umrenin farzıdır. Bir ibadetin farzı terk edilince o ibadet batıl olur; yeniden yapılması gerekir. Sa'y ise, Hanefi mezhebine göre umrenin vacibidir. Meşru bir mazeret olmadan terkedilirse dem gerekir. Şâfiî, Mâlikî ve Hanbelî mezheplerine göre ise sa'y etmek haccın ve umrenin rükünlerinden

biridir. Sa'y yapılmazsa hac ve umre geçerli olmaz. Bu nedenle adı geçen mezheplere göre umrenin tamamlanması için tavafla birlikte sa'yin de mutlaka yapılması gerekir.

3. Kurban bayramı günlerinde umre yapılabilir mi?

Haccın ancak hac aylarında yapılabilmesine karşılık umre için belirlenmiş herhangi bir zaman yoktur. Arefe ve bayram günleri (teşrik tekbirlerinin getirildiği 5 gün) dışında her zaman umre yapılabilir. Arefe günü sabahından bayramın 4. günü güneş batıncaya kadarki süre içinde ise umre yapmak tahrîmen mekruhtur. Çünkü bu günler hac menâsikinin yapıldığı günlerdir.

Şâfiî, Mâlikî ve Hanbelî mezheplerine göre hac yapmaya niyetli olmayanlar teşrîk günleri dâhil yılın her gününde umre yapabilirler.

Mâlikî mezhebine göre hac yapmaya niyetli olanlar bayramın 4. günü güneş batıncaya kadar, Şâfiî mezhebine göre ise veda tavafı dışında haccın bütün menâsiki tamamlanmadıkça umre yapamazlar.

4. Hac veya umre için Mekke'de bulunanlar, umre yaptıktan sonra kalan günlerde yeni bir umre yapmayı mı, yoksa bunun yerine nafile tavafı mı tercih etmelidirler?

Temettu haccı yapan kimselerin umre yaptıktan sonra hac ihramına girinceye kadarki süre içinde, Arafat vakfesinden önce tekrar umre yapmaları caizdir. Hanefi mezhebine göre bu kimseler için efdal olan, umre yapmak değil, tavaf etmektir. Ancak metaf alanındaki izdihamı dikkate alarak hareket etmeleri uygun olur. Umre mevsiminde umreye gidenlerin de, Harem hudutları dışına çıkarak ikinci, üçüncü… vs. umre yapmaları caiz ise de tavaf yapmaları daha faziletlidir.

5. Her umre için mîkâta gitmek gerekir mi?

Bir kimsenin umresini tamamladıktan sonra yeni bir umre yapabilmek için tekrar Harem bölgesi hudutları dışına çıkarak orada ihrama girmesi gerekir. Bu konuda en çok bilinen yer, Hz. Âişe Mescidi'nin bulunduğu Ten'îm'dir. Bu itibarla mîkâta gitmesi gerekmez.

6. Yapılan birden çok nafile tavaf veya umre hac farîzası yerine geçer mi?

Bir ibadetin yükümlülüğünden kurtulabilmek için o ibadetin vaktinde özel niyetiyle, şartlarına riayet edilerek yerine getirilmesi gerekir. Bu itibarla, yapılacak umre ve nafile tavaflar ne kadar çok olursa olsun, hac ibadetinin yerine geçmez.

7. İmkân bulup Kâbe'yi gören veya umre yapan kişiye hac farz olur mu?

Haccın farz olması için hac mevsiminde bu farîzanın ifa edileceği yerlerde bulunma imkânına sahip olmak gerekir. Bu iki şarttan biri eksik olursa kişiye hac farz olmaz. Dolayısıyla hac mevsiminde değil de başka bir vakitte Mekke'de bulunan bir kimse hac mevsimi başlamadan oradan ayrılmak zorunda kalır ve hac vaktinde tekrar gitme imkânı bulamazsa, sırf Mekke'de bulunmuş olmasından dolayı kendisine hac farz olmaz.

Ramazan umresini yaptıktan sonra Şevval ayının başında Mekke'de bulunan kimselere yetkili makamlarca hac yapılacak vakte kadar izin verilmediği için bu kişilerin de o yıl hac yapması farz olmaz.

8. Hac ve umre görevlerini yaparken belli duaları okumanın hükmü nedir?

Kur'an-ı Kerim'de geçen veya Hz. Peygamber (s.a.s.) ile sahabeden rivayet edilegelen duaları okumak, yerinde ve daha uygun olsa da bu duaları aynen okumak zorunlu değildir. Arzu edenler bu dualardan yararlanabileceği gibi, önceden bildiği ve devam etmekte olduğu duaları da okuyabilirler. Arapça okumayı bilmediği için kitaplarda yer alan duaları telaffuz edemeyen veya telaffuzda güçlük çekenler, okumak istedikleri duanın tercümesini de okuyabilirler. Esasen kişinin Yüce Yaratıcıya gönlünü açıp yakarmasında en güzel yol, içinden geldiği gibi dua etmesidir.

9. Başkaları adına yapılan umre veya nafile tavafların hükmü nedir?

Belli şartlarda başkası adına vekâlet yoluyla ibadetin yapılması sadece farz olan hacda mümkündür. Yükümlülük olmadığı için başkası adına nafile umre ve tavaf yapmak yerine; kişinin kendi adına umre ya da nafile tavaf yaparak sevabını ölü veya diri dilediği kimselere bağışlaması uygun olur.

10. Hacerülesved'e dokunamamak hac veya umrenin eksikliğine sebep olur mu?

Tavafa başlarken her şavtın sonunda ve sa'ye başlarken Hacerülesved'i istilam etmek sünnettir. Tavaf mahalli tenha olur ve Hacerülesved'e yaklaşmak mümkünse öpülür; öpme imkânı bulunamaması halinde ise bu sünnet uzaktan eller kaldırılıp, "Bismillahi Allahu ekber" denilerek selamlamakla yerine getirilmiş olur. Hacerülesved'e dokunamamak hiç bir surette tavafta bir eksikliğe sebep olmaz. İzdiham olması halinde Hacerülesved'i öpmek için başkalarına eziyet etmek, kadın erkek karışık halde bulunmak ise caiz değildir.

VEKÂLET

1. **Hacca görevli gidip masrafları ilgili kurum tarafından karşılanan görevli, aynı zamanda başkası adına vekâleten hac yapabilir mi?**

Hac hem bedenî hem de mâlî bir ibadettir. Vekil (bedel) tarafından yapılan hac ile bedel gönderen kişinin üzerine farz olan hac borcunun ödenmiş sayılabilmesi için, vekilin hac masraflarının, kendisini bedel gönderen kişi tarafından karşılanması gerekir. Eğer bir kimse birisini hac yapması için vekil tayin etse, fakat vekil masraflarını kendi parasından karşılasa bu hac, vekâlet verenin değil, masrafını karşılayan kişinin kendisinin olur; başkasının üzerindeki farz hac, yerine gelmiş olmaz. Ayrıca, bedel olarak hacca giden kimsenin, bedel gönderenden hac masrafları dışında bir ücret alması; hac masrafları için aldığı parayı da hac boyunca harcadıktan sonra geri kalan miktarı, kendisini gönderene iade etmesi gerekir.

Bu itibarla, hac masrafı ve harcırahı, Diyanet İşleri Başkanlığı ya da herhangi bir şirket tarafından karşılanmak suretiyle hacca görevli giden bir kimsenin, başkaları adına hac yapması caiz değildir. Ancak görevli bir kimse, farz haccı eda etmeden ölmüş olan veya vekâlet vermesi şartıyla hacca gidememe özrü

süreklilik arz eden anne, babası gibi yakınlarının yerine ücret almaksızın hac yapabilir.

2. Temettu haccı yapmak üzere vekil olan kimse, umreyi kendisi için yaparsa ne gerekir?

Vekil olarak gönderilen kişi, önce müvekkilin verdiği görevi yapmalı, gönderenin şartlarına muhalefet etmemelidir. Muhalefet etmesi hâlinde haccına devam eder ve dönüşte, aldığı parayı iade eder; haccı da kendi adına yapmış olur. Temettu haccı, umre ile haccın birlikte yapıldığı bir ibadet olduğuna göre vekil umreyi kendi adına yaparsa, artık bu haccı kendisi için yapmış olur; müvekkilin parasını iade etmesi gerekir.

Ancak vekil olan kişi, hac menâsikini tamamladıktan sonra ilave masrafları kendisi karşılaması şartıyla dilerse kendi adına umre yapabilir.

3. Türkiye'deki bir kimse, adına hac yapması için Suudi Arabistan'daki bir kişiye vekâlet verebilir mi?

Bedel olarak hac yapmakta asıl olan, müvekkilin memleketinden yola çıkmaktır. Dolayısıyla Türkiye'de bulunan bir kimsenin Suudi Arabistan'daki bir kimseye hac için vekâlet vermesi caiz olmaz. Ancak hac yap-

madan ölüp yerine hac yapılmasını vasiyet eden kişinin terikesinin üçte biri, kendi memleketinden gitmeye yetmiyorsa, istihsanen, yettiği yerden vekil gönderilebilir. Suudi Arabistan'da bulunan kişilerden vekâlet hususunda yararlanılma konusu da bu çerçevede değerlendirilmelidir. Şâfiî mezhebine göre ise, Türkiye'de bulunan bir kimsenin, Suudi Arabistan'da bulunan bir kimseyi vekil tayin etmesi, vekilin hac menasikine, mîkât mahallinde ihrama girerek başlaması şartıyla geçerli olur.

4. Arafat'tan önce komaya girip ölmek üzere olan hacı adayı için bulunduğu yerden bedel tayin edilebilir mi?

İyileşme ve komadan çıkma ümidi kalmamış hastalar adına bulunduğu yerden bedel tayin edilebilir.

5. Bedel hac için gelen kimse hangi hacca niyet etmelidir?

Vekil, gönderen kişinin (müvekkilin) belirlediği hacca niyet etmelidir. Müvekkil, hac çeşitlerinden birini belirtmeksizin, sadece "hac yapmasını" söylemiş ise; vekil ifrada niyet etmelidir; "dilediğini yap" diyerek serbest bırakmış ise dilediğine niyet edebilir.

6. Hacı adayının Arafat vakfesi öncesinde veya sonrasında ölmesi halinde ne yapılmalıdır?

Hacı adayı Arafat vakfesinden önce vefat etmiş ya da ağır hastalığı dolayısıyla memleketine dönmüş ve bir daha geri gelemeyecek durumda ise şayet vasiyeti varsa yakınları onun adına Mekke'den birisini tayin ederek bedel suretiyle haccını tamamlatırlar. Böyle bir vasiyeti olmamışsa yakınlarının haccı ikmal ettirme sorumlulukları yoktur. Bu durumda vefat eden kimse her halükârda niyetiyle hac yapmış gibi sevap kazanır.

Hacı adayı Arafat vakfesi esnasında ölürse vakfesini yapmış sayılır. Ziyaret tavafını ise o yıl hac için ihrama girmiş olanlardan bir kişi vekâleten yerine getirir.

KADINLARA AİT ÖZEL HALLER

1. Özel hâlinde iken umrenin tavaf ve sa'yini yapıp saçını keserek ihramdan çıkan kadının ne yapması gerekir?

Hadesten taharet tavafın vacibi olduğu için özel hâlinde iken umrenin tavaf ve sa'yini yapıp saçını keserek ihramdan çıkan kadına dem (bir koyun veya keçi kesmek) gerekir.

Şâfiî mezhebine göre ise, hadesten taharet tavafın geçerlilik şartıdır. Bu nedenle âdetli olarak yapılan tavaf ve akabinde âdetli olarak yapılan sa'y geçerli olmaz. Dolayısıyla bu durumdaki kadının temizlendikten sonra tavaf ve sa'yi yeniden yapması gerekir. Ayrıca ihramdan çıkma vakti gelmeden saçını kestiği için muhayyerlik hakkından yararlanıp ceza olarak dem (koyun veya keçi kesmesi), üç gün oruç tutması veya altı fitre miktarı sadaka vermesi gerekir.

2. Kadınların hac veya umrede âdet hallerini geciktiren veya öne alan ilaç kullanmaları durumunda ibadetleri geçerli midir?

İslami gelenekte kadınların hac, umre vb. ibadetleri herkesle birlikte zamanında yerine getirme düşüncesiyle âdet görmeyi engelleyici

bir yola başvurma şeklinde yapageldikleri bir uygulama bilinmemektedir.

Âdet geciktirici olarak kullanılan ilaçlar, çoğu zaman âdet düzensizliklerini de beraberinde getirebilir. Bu itibarla ilaç kullanma cihetine gitmeksizin organizasyonun alacağı tedbirler çerçevesinde hac veya umreyi tamamlamaları daha uygun olur. Bununla birlikte âdetin ilaçla geciktirilmesi durumunda yapılan ibadetler geçerlidir.

3. Âdet geciktirici ilaç kullandığı hâlde yine de leke gören bir kadın umre veya ziyâret tavafını yapabilir mi?

Âdet görme çağındaki kadınlardan gelen akıntılar kan renginde olmayıp bulanık olsa bile, tercih edilen görüşe göre, ister âdet günlerinin başında ister sonunda olsun, âdet (hayız) kanından sayılır. Kadınların âdet günleri Hanefî mezhebine göre en az üç, en çok on gündür. İki âdet arasındaki temizlik süresi ise en az on beş gündür.

Doktorların verdikleri bilgilere göre âdet geciktirici ilaçlar her zaman etkili olmayabilir. Dolayısıyla ilaç kullanılmasına rağmen âdet görmek mümkün olabilmektedir. Buna göre bir kadın, âdet geciktirici ilaç kullandığı hâlde, bu ilaç tesirsiz kalmış ve bir önceki âdetinin bitiminden itibaren on beş gün geçtikten

sonra âdet kanı renginde bir akıntı gelmiş ve bu akıntı en az üç gün devam etmişse âdetli sayılır. Bu durumda umre veya ziyaret tavafı yapılamaz. Ancak söz konusu akıntı on günden fazla devam etmişse mutat olan âdetinden sonrası istihâza sayılacağından kılmadığı namazlarını kaza eder, şayet tavaf yapmışsa bu tavafı geçerli olur.

Uzmanların ifadesine göre, progesteron hormonu içeren bu tarz ilaçların yan etkisi olarak bazen âdet akıntısı niteliğinde olmayan lekeler görülebilmektedir. Bu durumda söz konusu lekelenmeler fıkhen özür hükmünde (istihâza) kabul edilip buna göre hareket edilir. Özür kanı gören bir kadın ise namazını kılar, orucunu tutar. Bununla birlikte en uygunu kanamanın ve lekelerin türünün belirlenmesinde konunun uzmanı olan bir doktora başvurmaktır.

4. Âdeti bitmeden Mekke'den ayrılmak zorunda kalan kadın bu hâliyle ziyaret tavafını yapabilir mi?

Âdetliyken ihrama giren veya ihrama girdikten sonra âdet görmeye başlayan kadınlar, tavafın dışında haccın bütün menâsikini yerine getirebilirler. Ancak tavaf edemezler. Çünkü Resûlullah (s.a.s.), Hz. Âişe'ye, "Bu, Allah Teâla'nın, Hz. Âdem'in kızları üzerine yazdığı

bir şeydir (senin elinde olan bir şey değildir). Hacıların, hacla ilgili yaptıklarını sen de yap. Ancak âdet gördüğün sürece Kâbe'yi tavaf etme." *(Buhârî, Hayız, 1)* buyurmuştur.

Henüz ziyaret tavafını yapmadan âdet gören bir kadının öncelikle yapması gereken, temizleninceye kadar Mekke'de kalıp temizlendikten sonra tavafını yapmasıdır. Bu durumda ziyaret tavafını bayram günlerinden sonraya tehir etmesi bir ceza gerektirmez.

Mekke'de kalma imkânı yoksa Hanefî mezhebine göre tavafta taharet farz olmayıp vacip olduğu için âdetli olarak ziyaret tavafını yapar, ancak ceza olarak bir deve veya sığır (bedene) kurban etmesi gerekir. İmkân bulur da temizlendikten sonra bu tavafı iade ederse bu ceza düşer.

Şâfiî mezhebine göre bir kadının âdetli iken yapacağı tavaf hiçbir şekilde geçerli değildir. Temizlendikten sonra yapması gerekir. Hanbelî ve Mâlikî mezhebine ait bazı kaynaklarda belirtildiğine göre, âdet kesintisi olur ve kadın bunun temizlik olduğu kanaatine varırsa guslederek tavafını yapar. Daha sonra âdet süresi içinde yeniden kanama görürse ara temizlik döneminden sonra âdeti devam eder. Bundan dolayı da herhangi bir ceza gerekmez. Başına bu hâl gelen bir kadının durumunu ilgilile-

re bildirmesi ve onların vereceği cevaba göre amel etmesi uygun olur.

5. Menopoz dönemindeki kadından gelen akıntı hac veya umre görevlerini yerine getirmesine engel olur mu?

Menopoz dönemine geçiş esnasında âdet düzensizlikleri ve âdet günlerinde değişiklik meydana gelebilir. Fıkıh kaynaklarında, bir kadının elli beş yaşını doldurmadıkça kendisinden gelen kanın âdet olduğu belirtilmektedir. Ancak bu hüküm herhangi bir ayet veya hadise değil zamanın tıbbî bilgilerine dayanmaktadır. Günümüzde tabiplerin belirttiğine göre menopoza giren bir kadın, ilk bir yıl içinde tekrar âdet görebilir. Bu durumda olan kadının bir kadın doğum uzmanına muayene olup kanamasının âdet kanı mı, yoksa özür kanı mı olduğunu tespit ettirmesi uygun olacaktır. Eğer âdet kanı ise bu kadın normal âdetlinin yapamayacağı şeyleri yapamaz. Ancak menopoza girilmesi üzerinden bir sene geçtikten sonra görülen kan özür kanı olarak kabul edilmektedir.

6. Âdetli olarak Arafat'a çıkan bir kadın, Arafat ve Müzdelife vakfelerinden sonra şeytan taşlayıp ihramdan çıkabilir mi?

Arafat ve Müzdelife'de vakfe yapmak, şeytan taşlamak ve ihramdan çıkmak için hadesten taharet şartı aranmaz. Buna göre, âdetli olarak Arafat'a çıkan bir kadın Arafat ve Müzdelife vakfelerinden sonra şeytan taşlayıp saçını keserek ihramdan çıkabilir.

7. Normal âdeti bittiği hâlde âdetin azami süresi bitmeden hac veya umre menâsikini yapıp saçını keserek ihramdan çıkan bir kadın daha sonra leke görürse ne yapması gerekir?

Bu durumdaki bir kadın daha sonra leke görürse bakılır; kadının gördüğü lekeler âdet hâlinin azami süresi (10 gün/240 saat) bitmeden kesilirse, bu günler de âdetten sayılır. Bu durumda kadın tavafın vaciplerinden olan temizlik şartına uymamış olacağından ceza olarak bir koyun veya keçi keser.

Hanbelî ve Mâlikî mezhebine ait bazı kaynaklarda belirtildiğine göre, âdet kesintisi olur ve kadın bunun temizlik olduğu kanaatine varırsa gusledererek tavafını yapar. Daha sonra âdet süresi içinde yeniden kanama gö-

rürse ara temizlik döneminden sonra âdeti devam eder. Bundan dolayı da herhangi bir ceza gerekmez.

Eğer bu lekeler âdet hâlinin azami süresi olan 10 gün/240 saat sonunda kesilmez ise, normal âdet gününden sonra gelen akıntı, istihaze/özür kanı sayılır. Bu hâlde iken yapılan ibadetler geçerli olur.

8. Âdet hâli sona eren bir kadın henüz haccın sa'yini yapmadan saçını keserse kendisine ne gerekir?

Hacda şeytanı taşlayıp kurban kestikten sonra ihramdan çıkma aşamasına geldiği için henüz haccın sa'yini yapmadan saçını kesen kadına bir şey gerekmez.

9. Âdet hâli sona eren bir kadın henüz umrenin sa'yini yapmadan saçını keserse kendisine ne gerekir?

Umrenin tavafını yapıp henüz sa'yini yapmadan saçını kesen kadına, dem (koyun veya keçi kesmek) gerekir. Şâfiî mezhebine göre ise umre sa'yini yapmadan saçını kesen kadın ihramdan çıkmış olmaz; ihram yasağı işlemiş olur. Dolayısıyla sa'yini yapıp, saçını keserek ihramdan çıkması gerekir. Ayrıca muhayyerlik haklarından yararlanıp; ceza olarak bir dem (koyun veya keçi kesme), üç gün oruç

tutma veya altı fitre miktarı sadaka verme seçeneklerinden birini tercih edebilir.

10. Kafilesi Mekke'den ayrılacak olan bir kadının özel hâli sebebiyle "veda tavafı" yapamaması durumunda ceza gerekir mi?

Âdet veya lohusa hâlindeki kadınların veda tavafı yapmaları vacip değildir. Veda tavafı yapmadan Mekke'den ayrılabilirler. Bu durumda olduğu için veda tavafını yapamayan bir kadına hiçbir şey gerekmez.

11. Âdetli veya abdestsiz olarak nafile tavaf yapmanın hükmü nedir?

Tavafın abdestli olarak yapılması vaciptir. Kudüm tavafı gibi nafile bir tavafın abdestsiz yapılması halinde sadaka; hayızlı olarak yapılması halinde ise dem gerekir. Abdestsiz ya da âdetli olarak yapılan tavaf daha sonra iade edilirse ceza düşer.

Mâlikî, Şâfiî ve Hanbelî mezheplerine göre ise; hadesten taharet, tavafın sıhhat şartı olduğu için bu şekilde yapılan bir tavaf geçerli değildir; ceza ödemekle geçerli hale gelmez. Buna binaen tavafın mutlaka iade edilmesi gerekir.

12. Hac ve umre için Mekke ve Medine'de bulunan eşlerin cinsel ilişkide bulunmalarının hükmü nedir?

Âdet ve lohusalık hâlleri dışında ihramlı olmadıkça eşlerin Mekke ve Medine'de cinsel ilişkide bulunmalarında dinen bir sakınca yoktur.

13. Bir kadın ihramlı iken elbise değiştirebilir mi?

Hac veya umre için ihrama giren kadınların elbiselerini çıkarmalarında veya değiştirmelerinde herhangi bir sakınca yoktur.

14. Kadınlar ihramdan çıkmak için saçlarının ne kadarını kesmelidirler?

İhramlı bir kadının ihramdan çıkmak için saçlarının en az dörtte birinin uçlarından parmak boğumu kadar kesmeleri yeterlidir.

Şâfiî mezhebine göre ise bir kadın, üç telden az olmamak şartıyla saçlarından bir kısmını kesmekle ihramdan çıkmış olur.

15. Temettu veya Kıran haccına niyet eden bir kadın özel hâli sebebiyle umresini yapamazsa, doğrudan Arafat'a çıkabilir mi?

Hanefî mezhebine göre, temettu haccı yapmak üzere umre ihramına girdikten sonra âdet

gördüğü için umre tavafını yapamayan ve Arafat'a çıkma zamanına kadar temizlenemeyen kadınlar, umresini, saçını kesmeden kalben iptal ederler ve yeni bir niyet ve telbiye ile hac için ihrama girerek Arafat'a çıkarlar. Bu şekilde hareket eden kadınlar, ifrad haccı yapmış oldukları için şükür kurbanı kesmeleri gerekmez. Hacdan sonra iptal ettikleri umreyi kaza ederler. Bundan dolayı da ceza kurbanı olarak bir küçükbaş hayvan keserler.

Nitekim Veda Haccı'nda Hz. Âişe Mekke'ye vardıktan sonra umreyi yapamadan âdet gördü. Hac zamanına kadar da temizlenemeyeceği için Hz. Peygamber, umre ihramını iptal etmesini ve Arafat'a çıkılacağında hac için ihrama girmesini söyledi. Hz. Âişe'ye hacdan sonra yapamadığı umreyi kaza ettirip bir de kurban kestirdi *(Buhârî, Hayız, 1)*.

Şâfiî, Mâlikî ve Hanbelî mezheplerine göre bu durumdaki bir kadın, umresini iptal etmez, kıran haccına niyet eder ve vakfesini yapmak üzere Arafat'a gider. Arafat dönüşünde hac ve umre niyetiyle bir tavaf ve bir sa'y yapar. Zira bu mezheplere göre böyle bir durumda bir tavaf ve bir sa'y hem hac hem de umre için yeterlidir. Ayrıca kıran haccı için kurban keser.

16. Âdetli olduğu için umre tavafını yapamadan ülkesine dönen kadın ne yapmalıdır?

Âdetli olduğu için umre tavafını yapamayan kadın, hac organizasyonu tarafından âdeti bitinceye kadar Mekke'de iskan ettirilir. Ancak âdetli kadın bu imkândan yararlanmayarak umresini yaparsa umresi geçerli olur. Fakat tavafı âdetli olarak yaptığından dolayı bir dem (koyun veya keçi kesmesi) gerekir.

Bununla birlikte bir şekilde umre tavafını yapmadan ülkesine dönen bir kadın, ihramlı olarak kalmaya devam eder ve ihram yasaklarından sakınır. İmkân bulduğu ilk anda tekrar Mekke'ye gelerek tavafını yapar, sa'y eder ve saçlarının en az dörtte birinin uçlarından parmak boğumu kadar keserek ihramdan çıkar. Şayet hiçbir şekilde yeniden Mekke'ye gelme imkânı bulamazsa muhsar hükmünde sayılır. Kendisi adına mümkünse Harem bölgesinde, değilse başka bir yerde bir kurban kestirir ve saçını usulüne göre keserek ihramdan çıkar. İleride imkân bulması halinde ise umresini kaza eder.

Kurban kesmek suretiyle ihramdan çıkmadan önce ihram yasakları işlemişse yasağın türüne göre gerekli cezayı öder.

HACDA SEFERÎLİK

1. Uzak ülkelerden gelenlerin Arafat vakfesinden önce veya sonra Mekke'de bulundukları süre içinde seferîlik durumları nedir?

Mekke'de, Arafat vakfesi öncesinde Hanefî mezhebine göre on beş gün veya daha fazla, diğer mezheplere göre giriş ve çıkış günleri hariç dört gün veya daha fazla kalacak olan kimse mukim sayılır; hem Mekke'de hem de Arafat'ta namazlarını tam kılar. Bu sürelerden daha az kalacak olan ise seferî sayılır ve dört rekâtlı namazları iki rekât olarak kılar. Arafat vakfesinden önce Mekke'de seferî olanlar ise, Arafat'ta da misafirdirler. Kural olarak Mekke'de mukim olan kişi, Arafat'ta da mukim; Mekke'de seferî olan kişi, Arafat'ta da seferîdir. Bu kişi, vakfeden sonra Mekke'de yukarıda belirtilen süreler kadar veya daha fazla kalacak olursa, bu süre içerisinde mukim sayılır. Aksi hâlde seferî olmaya devam eder.

Cemaatle kılınan namazlarda imam mukim ise, cemaat misafir de olsa imama uyarak namazını tam olarak kılar. Namazın mukim imam tarafından kıldırılması halinde Arafat, Müzdelife ve Mina'da da hüküm aynıdır.

2. On beş günlük turla umreye gidenler Mekke ve Medine'de namazlarını nasıl kılarlar?

Asıl vatanından geçici olarak 90 km. veya daha uzak bir mesafeye gitmek üzere yola çıkan kimse, gideceği yerde Hanefî mezhebine göre on beş gün veya daha fazla, diğer mezheplere göre giriş ve çıkış günleri hariç dört gün veya daha fazla kalmaya niyet ederse mukim, bu sürelerden daha az kalmaya niyet ederse seferi olur. Bu itibarla; Türkiye'den on beş günlük turla umreye gidenler Mekke ve Medine'de ayrı ayrı on beş günden daha az kalacaklarından dolayı Hanefîlere göre seferî sayılıp dört rekâtlı farz namazlarını iki rekât olarak kılarlar. Ancak, cemaatle kılmaları durumunda, mukim olan imama uyduklarından dolayı dört rekât olarak kılarlar.

HACLA İLGİLİ GENEL KONULAR

1. Mekke ve Medine'de Cuma namazı vaktinde ezan biter bitmez hutbeye başlandığında nafile namaz kılınır mı?

Hanefî ve Şâfiî mezheplerine göre öğle namazının farzından önce nafile namaz kılmak sünnet olduğu gibi, Cuma günü vakit girdikten sonra da nafile namaz kılmak sünnettir. Mâlikî ve Hanbelîler ise Cuma namazından önce kılınması sünnet sayılan nafile bir namazın olmadığı kanaatindedirler.

Mekke ve Medine'de Cuma ezanı okunur okunmaz hutbeye başlandığından ve hutbe okunurken nafile namaz kılmak mekruh olduğundan hacıların hutbeyi dinlemeleri daha uygundur. Kılamadıkları ilk sünneti ise Cumanın farzından sonra dilerlerse kılabilirler.

2. Mescitte uyuyan kişi uyandıktan sonra abdest almadan namaz kılabilir mi?

Yatarak veya mak'adını sabitlemeden yaslanarak uyuyan kimsenin abdesti bozulur. Bu durumdaki kişinin tavaf etmesi veya namaz kılabilmesi için yeniden abdest alması gerekir. Uyku ile uyanıklık arasında olup yanında konuşulanları duyacak durumda olan ya da tahiyyatta uyuyan kimsenin ise abdesti bozulmuş olmaz.

